

Nieuwsbrief

Molentichting Noord-Brabant

Nieuwsbrief nummer 2020-1. Deze nieuwsbrief verschijnt tweemaal per jaar en wordt verspreid onder alle molenorganisaties in Noord-Brabant, de Adviesraad, alle Noord-Brabantse molengemeenten en alle andere belangstellenden.

Doelstelling

De Molentichting Noord-Brabant zet zich in voor de ongeveer 130 molens die nog herkenbaar in het Brabantse land staan. Ons doel is het bevorderen van het behoud van molens en restanten van molens in Noord- Brabant.

De stichting wil dit doel te bereiken door:

- het stimuleren van de culturele en educatieve waarde van molens in Noord-Brabant;
- het behouden van streekeigen eigenschappen en taalgebruik met betrekking tot molens;
- het behoud en herstel van een passende molenomgeving;
- het beïnvloeden van het algemeen molenbeleid van alle overheidsniveaus (gemeentelijk, provinciaal en landelijk);
- het fungeren als "contactpersoon" tussen individu (molenaar) en/of lokale molenorganisaties enerzijds en overheid anderzijds;
- het verlenen van medewerking aan provinciale activiteiten en/of evenementen op het gebied van molens;
- het inventariseren van molens en restanten van molens.

Onze website

Bezoek onze website! www.molentichtingnoord-brabant.nl.

Alle nieuws rond de Brabantse molens is er terug te vinden evenals de diverse projecten van de Molentichting.

Maar ook al uw vragen kunt u stellen via onze website waarbij wij onze adviesraad of molenconsulent zullen in schakelen.

De nieuwe webmaster Peet Wessels zorgt ervoor dat de site van alle actuele informatie wordt voorzien.

En heeft u zelf iets interessants te melden stuur haar dan graag een berichtje via het contactformulier op de site of direct naar info@molentichtingnoord-brabant.nl. Ook kunt u een mailtje sturen naar onze secretaris via mark.vanschadewijk@boekel.nl.

Molenbiotoop

Zoals u eerder heeft kunnen lezen is de molenbiotoop van groot belang voor het functioneren van de molen. Dat geldt zowel voor de watermolens als voor de windmolens. Daarom heeft onze Molenstichting ingezet op onderzoek rondom de molenbiotoop bij zowel de watermolens als de windmolens. Hieronder vindt u het laatste nieuws.

Watermolenbiotoop

Ontwikkelingen bij het project Watermolenlandschappen

Vorig jaar is de 'Pilot Watermolenlandschappen in Het Groene Woud. Nieuwe kansen voor Watermolens' afgerond. De betrokken partners, provincie, Waterschap de Dommel, gemeentes, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed waren enthousiast en ondersteunden het idee van de Molenstichting om daadwerkelijk iets te doen met de resultaten van het onderzoek.

Koppelkansen met huidige opgaven.

Watermolens hebben door hun eeuwenlange opstuwing van de beken grote invloed gehad op het waterbeheer, het landschap, de ecologie en het landgebruik in de beekdalen. De watermolenlandschappen die zo ontstaan zijn, zijn vaak Natura2000-gebieden of Natte Natuurparels. Waar watermolens verdwijnen, verdroogt het beekdallandschap. Leren van de manier waarop in het verleden met het waterbeheer door watermolens werd omgegaan kan meehelpen bij de aanpak van verdroging en de opvang van piekafvoeren..

Door Molenstichting Noord-Brabant, Waterschap de Dommel, de provincie en verschillende gebiedspartijen wordt momenteel onderzocht of de historische watermolenlandschappen – inclusief de landschappelijke resten van verdwenen watermolens – ingezet kunnen worden om een structurele koppeling te leggen tussen het watermolenlandschap als karakteristiek erfgoed en huidige en toekomstige wateropgaven en de natuur- en landschapsbescherming in beleid en planvorming. Het zichtbaar en herkenbaar maken van de watermolenlandschappen is onderdeel van het project.

Riet Meijer

Windmolenbiotoop

Een goede windvang is belangrijk om windmolens te laten draaien en te laten malen. Windmolens zijn weliswaar monumenten, maar ze zijn ontworpen en gebouwd als werktuig. Om deze monumentale windmolens in stand te houden moet het uitgangspunt zijn dat ze ook daadwerkelijk draaien/malen. Restauratie en onderhoud zijn daarvoor een eerste vereiste, maar niet minder belangrijk is het vakmanschap van de molenaars, om de molens regelmatig te bedienen én een goede windvang.

Het belang van een goede windvang voor windmolens werd al jaren geleden onderkend door Molenstichting Noord-Brabant, maar een gedegen onderzoek kon pas starten nadat het budget hiervoor beschikbaar was. Mede door belangrijke subsidies van de provincie Noord-Brabant en het Prins Bernard Cultuurfonds en een bijdrage van De Hollandsche Molen kon begin 2019 opdracht gegeven worden aan De Hollandsche Molen om een inventarisatie te starten. Al in 2017 was er gestart met het fotograferen van de omgeving van de molens; in juli 2020 was het rapport klaar om te presenteren.

Net zoals eerder voor de provincies Noord- en Zuid Holland (resp. 2006 en 2010), Gelderland (2009) en Limburg (2010 én 2015) is volgens de door Evert-Jan Laméris ontwikkelde methode, in een cirkel met een straal van 400 meter rond de molen, in kaart gebracht welke obstakels de biotoopnorm overschrijden, én in welke mate. Door dezelfde methode te gebruiken is vergelijken met de situatie in de andere genoemde provincies mogelijk.

Voor de inventarisatie van de molens in NB waren de meetresultaten beschikbaar uit de hoogtemetingen volgens AHN-3 (Actueel Hoogtebestand Nederland). Deze zijn in 2016-2017 ingewonnen medio 2018 en als open data beschikbaar gekomen. De gegevens in het rapport zijn dus gebaseerd op de situatie in 2016 en 2017; de foto's zijn in 2017 en 2018 gemaakt.

In vergelijking met de eerdere uitgebrachte rapporten zijn de gebruikte hoogtemetingen volgens AHN-3 met een grotere punt dichtheid (tussen de 6 en 10 punten per m²!) gerapporteerd.

De Windmolenbiotoop Inventarisatie Noord-Brabant omvat als eerste ook een grondige analyse van de vigerende bestemmingsplannen per molen én een zgn. advies op maat. Eind juli zijn gemeenten, moleneigenaren en molenaars geïnformeerd over het uitkomen van het uitgebreide rapport <https://noord-brabant.molenbiotoop.nl/>

Gerard Sturkenboom

Hieronder ziet u Molen Nooit Gedagt in Woudrichem.

Molenontmoetingsavond

Eerder dit jaar hebben we deze bijeenkomst moeten afblazen vanwege het coronavirus.

Nu is er wel weer de mogelijkheid elkaar te ontmoeten. Het uitgebrachte windmolenbiotooprapport is daartoe ook een goede aanleiding.

De avond is gepland op **donderdag 24 september a.s.**, aanvang **19.30 uur** in Vinkel.

De uitnodiging met verdere informatie krijgt u binnenkort toegezonden.

Molengidsopleiding

In 2016 is een start gemaakt met de organisatie van cursussen voor het opleiden van molengidsen.

Dit gebeurt door molenconsulente Marloes van de Hei en molenaar/deskundige Hub van Erve.

Tijdens de cursus leert de vrijwilliger om activiteiten rondom de molen te organiseren en vooral bezoekers veilig rond te leiden. Naast basisinformatie over de geschiedenis en de bouw van molens wordt aandacht besteed aan werken met publiek en aan presentatietechnieken.

De cursus beslaat twee dagen.

Ook dit jaar worden weer cursussen georganiseerd.

Heeft u interesse: verderop in deze nieuwsbrief vindt u, hoe u molenconsulente Marloes van de Hei kunt bereiken.

De Zwaan herrijst

Vinkelse molen van weleer | 1884

De Zwaan in vroeger tijden

De geschiedenis van onze molen 'De Zwaan' gaat terug naar 1884. In dat jaar bouwde molenaar Piet van Schaijk een achtkante beltmolen aan de huidige Dennenlaan in Vinkeveen. Voor de bouw van de molen werden, zoals in die tijd gebruikelijk, onderdelen gebruikt van molens die elders overbodig waren. Zo werden onderdelen van het gaande werk gebruikt van molen Nooitgedacht uit 's-Hertogenbosch en is het houten molengebouw afkomstig uit Dordrecht.

Rond 1900 werd er op steenworp afstand van de molen een katholiek kerkje gebouwd. De kerk zorgde voor een aanzienlijke windbelemmering. Daar was molenaar Van Schaijk niet blij mee.

Hij besloot zes weken niet naar de kerk te gaan. Dat leidde jammer genoeg niet tot een oplossing. Jaren later werd besloten de molen te verplaatsen naar de Lindenlaan, ten oosten van de oorspronkelijke locatie. Het karakteristieke kerkje werd in de Tweede Wereldoorlog opgeblazen.

Op locatie Lindenlaan werd tot aan de Tweede Wereldoorlog op windkracht gemalen. Ook de molen liep echter door een granaat forse schade op. Vanaf dat moment werd de molen aangedreven door een dieselmotor.

Een stukje Vinkel in Amerika

Gedurende de jaren '50 heerste er in Nederland een klimaat van wederopbouw en vooruitgang. Het was ook een periode waarin men niet goed wist wat men met oude gebouwen aan moest.

De molenaar stelde alles in het werk de molen te restaureren en kreeg hierbij financiële toezeggingen van de nationale overheid, provincie en gerenommeerde molenbouwers. De gemeente Nuland, waar Vinkel onderdeel van was, gaf echter niet thuis. De molenaar zag zich genoodzaakt zijn molen te verkopen. In dit proces was de rol van de vereniging De Hollandsche Molen op z'n minst discutabel te noemen. Aangezien de overheid een exportverbod op haar culturele erfgoed had ingesteld. Ondanks dit verbod vertrok de molen in 1964 naar Amerika.

De Vinkelse bevolking bleef in diepe rouw achter. Juni 1965 werd de molen in Holland,

Michigan door Prins Bernhard weer officieel in gebruik genomen.

(Her)bouw – de droom wordt werkelijkheid

In 2009 ontstaan ideeën voor de herbouw van De Zwaan. Het idee had meerdere doelstellingen. Het terugbrengen van het culturele erfgoed, opstarten van een sociaal, maatschappelijk project en de leefbaarheid van Vinkel behouden of zelfs vergroten. Daarnaast is de herbouw een impuls voor het welzijn van de plaatselijke bevolking en krijgt Vinkel een toeristische trekpleister.

Na vijf jaar overleggen en het formaliseren van het plan, ging in 2014 de eerste schop de grond in. Een droom werd werkelijkheid.

Officiële opening:

Nu ruim 10 jaar later concluderen – we met trots – dat onze doelstellingen gerealiseerd zijn. De molen verbindt Vinkel, door samen te werken aan onze gezamenlijke droom: de Vinkelse molen De Zwaan terug aan de horizon van ons mooie dorp. We hebben het gerealiseerd dankzij de niet-aflatende inzet van meer dan 140 vrijwilligers. Maar ook dankzij de financiële steun van particulieren, steunende vrienden en inkomsten uit onze Kringloopwinkel, MultiFunctionele Ruimte "Onder de Meule", ondernemers en overheden. Nu zijn we bezig met de laatste loodjes. De molen is bijna klaar en we hebben nog financiën nodig om de molen straks schuldenvrij op te kunnen leveren. In het najaar van 2019 hebben we met het uitbrengen van een nieuwe brochure ook een sponsorplan, het verkopen van molenonderdelen, gelanceerd. Dit plan werd warm onthaald door particulieren en ondernemers en grote onderdelen werden aan de man gebracht. Helaas vielen activiteiten rondom het sponsorplan stil door het coronavirus.

Het molenproject heeft zich bewezen als een uniek project. Het is meer dan een uitdagend bouwproject, het is een sociaal project. Mensen komen samen om te werken in de Kringloopwinkel of bezoeken "Onder de Meule" voor een kopje koffie (mét zelfgemaakte taart) of voor een optreden van een smartlappenkoor. De molen is een mooie, warme plek waar mensen elkaar ontmoeten.

De volgende stap is om in de molen ruimte te bieden aan educatie en recreatie. Vrijwilligers hebben inmiddels het initiatief genomen om te werken met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en hebben hiervoor een VOF opgericht. Wilskracht

gaat in de molen dagbesteding aanbieden in een unieke omgeving van de molen die Brabant en het goede leven ademt. Het voelt nu al goed en vertrouwd.

Zo bouwen we niet alleen een authentiek gebouw dat past bij het culturele erfgoed van onze gemeente. We bouwen samen met onze vrijwilligers aan de leefbaarheid van ons dorp Vinkel. Het is een project waar wij ontzettend trots op zijn. Een project dat volledig draait op én om onze mensen.

Op 18 juli j.l. is intussen de molenkap geplaatst. Op 29 augustus gaan we de roeden steken.

De officiële opening vindt plaats op 20 september 2020.

Voor meer informatie over ons molenproject:

<https://www.vinksemolen.nl/>

<https://www.facebook.com/Vinkelse%20molen.>

<https://www.wilskrachtvinkel.nl/> <https://www.cityofholland.com/471/Windmill-Island-Gardens>

Nieuwe secretaris voor de Molenstichting

Vanwege zijn pensionering is André van der Vleuten tevens gestopt als secretaris van Molenstichting Noord-Brabant.

Wij danken hem hartelijk voor zijn bijdrage aan onze molenstichting.

Tegelijk kunnen wij u meedelen, dat wij een nieuwe secretaris hebben gevonden in de persoon van **Mark van Schadewijk**, bereikbaar via zijn emailadres Mark.vanschadewijk@boekel.nl

Bestuur Molenstichting Noord-Brabant

Voorzitter: Fons Naterop

Bestuursleden: Jan Pommer,
Pierre Bos, Driek van de
Vondervoort, Joseph Vos en
Robert Salomons.

Secretaris:
Mark van Schadewijk

Postbus 99
5427 ZH Boekel
mark.vanschadewijk@boekel.nl

[www.molenstichtingnoord-
brabant.nl](http://www.molenstichtingnoord-brabant.nl)

Molenconsulent

Onze molenconsulent Marloes van de Hei is nog steeds, zij het parttime, voor onze Molenstichting beschikbaar.

Marloes is bereikbaar via mvdhei@brabant.nl
of 06-51404989.